

O'SMIR YOSHDAGILAR IJTIMOIYLASHUVIDA PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK YONDASHUVLARNING UYG'UNLIGI

Nuritddinova Gulnoza Ilyosjon qizi

*Namangan Davlat Pedagogika instituti Pedagogika nazariyasi va tarixi
mutaxassisligi PNT-AU-25 Magistranti
nuriddinovagulnoza24@gmail.com*

Ilmiy rahbar: PhD Kamalova Azima Odiljon qizi

Annotatsiya: mazkur maqolada o'smir yoshdagilar ijtimoiylashuvi jarayonida pedagogik va psixologik yondashuvlarning o'zaro uyg'unligi masalasi tahlil qilinadi. O'smirlik davrining o'ziga xos xususiyatlari, shaxs rivojiga ta'sir etuvchi omillar hamda ta'lim-tarbiya jarayonida samarali usullar yoritilgan. Shuningdek, pedagog va psixolog hamkorligining ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: o'smirlik davri, ijtimoiylashuv, pedagogik yondashuv, psixologik yondashuv, shaxs rivoji, ta'lim-tarbiya, ijtimoiy muhit, motivatsiya.

СОВМЕСТИМОСТЬ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ В СОЦИАЛИЗАЦИИ ПОДРОСТКОВ

Аннотация: в данной статье анализируется вопрос совместимости педагогического и психологического подходов в процессе социализации подростков. Подчеркиваются особенности подросткового возраста, факторы, влияющие на личностное развитие, и эффективные методы в образовательном процессе. Также обосновывается важность сотрудничества между учителем и психологом.

Ключевые слова: подростковый возраст, социализация, педагогический подход, психологический подход, личностное развитие, воспитание, социальная среда, мотивация.

COMPATIBILITY OF PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL APPROACHES IN THE SOCIALIZATION OF ADOLESCENTS

Annotation: this article analyzes the issue of the compatibility of pedagogical and psychological approaches in the process of socialization of adolescents. The specific features of adolescence, factors affecting personal development, and effective methods in the educational process are highlighted. The importance of cooperation between a teacher and a psychologist is also substantiated.

Keywords: adolescence, socialization, pedagogical approach, psychological approach, personal development, education, social environment, motivation.

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida o'smir yoshdagilarni jamiyat hayotiga moslashgan, mustaqil fikrlovchi va ijtimoiy faol shaxs sifatida

tarbiyalash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, o'smirlik davri inson hayotida murakkab va mas'uliyatli bosqich bo'lib, bu davrda shaxsning dunyoqarashi, qadriyatlari va ijtimoiy munosabatlarga kirishish ko'nikmalari shakllanadi. Shu sababli o'smirlarning ijtimoiylashuv jarayonini to'g'ri yo'lga qo'yish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Ijtimoiylashuv jarayoni o'smirning oila, maktab, tengdoshlar va keng ijtimoiy muhit bilan o'zaro munosabatlari orqali amalga oshadi. Bu jarayonda pedagogik ta'sir muhim o'rin tutadi, chunki ta'lim-tarbiya orqali o'smirlar jamiyat tomonidan qabul qilingan me'yor va qadriyatlarni o'zlashtiradi. Biroq, faqat pedagogik yondashuvning o'zi yetarli bo'lmay, o'smirlarning ichki psixologik holati, individual xususiyatlari va ehtiyojlarini ham inobatga olish zarur. Shu nuqtai nazardan, pedagogik va psixologik yondashuvlarning uyg'unligi o'smirlarning barkamol shaxs sifatida shakllanishida muhim omil hisoblanadi. Ushbu maqolada o'smir yoshdagilar ijtimoiylashuvida mazkur yondashuvlarning o'zaro bog'liqligi, ularning amaliy ahamiyati va samarali qo'llash yo'llari tahlil qilinadi.

METODOLIGIK TAHLIL

O'smirlik davri inson hayotidagi eng murakkab va o'zgaruvchan bosqichlardan biri bo'lib, bu davrda shaxsning ruhiy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishida sezilarli o'zgarishlar yuz beradi. Aynan shu davrda o'smirda o'zini anglash, o'z "Men"ini izlash jarayoni kuchayadi. U o'z imkoniyatlari, qobiliyatlari va jamiyatdagi o'rnini tushunishga intiladi. Bu esa ko'pincha ichki ziddiyatlar va qarama-qarshiliklar bilan kechadi. O'smirlar uchun hissiy beqarorlik xos bo'lib, ular tez-tez kayfiyat o'zgarishlariga duch keladi. Ba'zan ular o'zlarini juda ishonchli va mustaqil his etsa, boshqa paytda esa tushkunlik, ishonchsizlik yoki bezovtalik holatlarini boshdan kechiradi. Bunday holatlarning yuzaga kelishida nafaqat ichki psixologik omillar, balki tashqi muhit, ayniqsa tengdoshlar va kattalar bilan munosabatlar ham muhim rol o'ynaydi. Mazkur davrda o'smirlarning mustaqillikka intilishi kuchayadi. Ular kattalarning nazoratidan chiqishga, o'z qarorlarini mustaqil qabul qilishga harakat qiladi. Shu bilan birga, ularning hayotiy tajribasi yetarli darajada shakllanmaganligi sababli, ba'zan noto'g'ri qarorlar qabul qilishi ham mumkin. Shu jihatdan ularga nisbatan to'g'ri yondashuv, tushunish va qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyat kasb

etadi. O'smirlik davrida tengdoshlar bilan muloqot yetakchi o'ringa chiqadi. O'smirlar o'z fikrlarini tengdoshlari bilan bo'lishishga, ular orasida obro' qozonishga intiladi. Shu bois ular ko'pincha guruh ta'siriga beriluvchan bo'ladi. Bu holat ijobiy yoki salbiy yo'nalishda namoyon bo'lishi mumkin. Bu davrda o'smirlarning qiziqish doirasi kengayadi, yangi faoliyat turlariga qiziqish ortadi. Ular o'z qobiliyatlarini sinab ko'rishga harakat qiladi, kelajak kasbi haqida o'ylay boshlaydi. Shu bilan birga, o'z-o'zini baholash jarayoni shakllanib boradi, bu esa ularning shaxs sifatida rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi.

O'smir yoshdagilarni ijtimoiylashuv jarayonida pedagogik yondashuvlar muhim o'rin egallaydi. Chunki aynan ta'lim-tarbiya tizimi orqali o'smirlar jamiyatda qabul qilingan me'yorlar, qadriyatlar va ijtimoiy xulq-atvor qoidalarini o'zlashtiradi. Pedagogik yondashuvlar nafaqat bilim berishga, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogikada o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan yondashuv ustuvor hisoblanadi. Bu yondashuv o'smirning individual xususiyatlarini, qiziqishlari va ehtiyojlarini inobatga olishni talab etadi. Har bir o'quvchining o'ziga xosligini tan olish va uni qo'llab-quvvatlash orqali ta'lim jarayonining samaradorligi oshadi. Natijada o'smirlar o'z fikrini erkin ifoda etishga, mustaqil qaror qabul qilishga va ijtimoiy faol bo'lishga o'rganadi. Pedagogik yondashuvlarning yana bir muhim jihati — bu tarbiyaviy ta'sirdir. O'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarning axloqiy qarashlari va hayotiy pozitsiyasini shakllantiruvchi shaxs hisoblanadi. Shu sababli o'qituvchining shaxsiy namuna ko'rsatishi, o'quvchilar bilan samimiy va hurmatga asoslangan munosabat o'rnatishi muhimdir. Shuningdek, samarali pedagogik yondashuv o'smirlarning faolligini oshirishga xizmat qiladi. Interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar yaratish, guruhli ishlash kabi usullar orqali o'quvchilar dars jarayonida faol ishtirok etadi. Bu esa ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi va jamiyatga moslashuvini osonlashtiradi. Pedagogik yondashuvlar o'smirlarning shaxs sifatida shakllanishida, ularning ijtimoiylashuvida va mustaqil hayotga tayyorlanishida muhim omil hisoblanadi. Shu bois, ta'lim jarayonida zamonaviy va samarali pedagogik usullardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi.

NATIJA VA TAHLIL

O'smir yoshdagilar bilan ishlashda psixologik yondashuvlar muhim ahamiyatga ega, chunki bu davrda ularning ichki dunyosi, hissiy holati va individual xususiyatlari tez-tez o'zgarib turadi. Psixologik yondashuv shaxsning ruhiy jarayonlarini tushunishga va unga moslashuvchan tarzda yordam ko'rsatishga qaratilgan. Bu yondashuv orqali o'smirlarning motivatsiyasi, qiziqishlari va ehtiyojlari aniqlanadi. Psixologlar o'smirlarning ichki muammolarini, stressga nisbatan reaksiyalarini va qaror qabul qilish jarayonlarini o'rganadi. Shu asosda pedagoglarga va ota-onalarga samarali tavsiyalar beriladi. Psixologik yondashuv o'smirlarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Ular tengdoshlar bilan muloqot qilishni o'rganadi, ijtimoiy rollarni anglaydi va o'z hissiyotlarini boshqarish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu esa ularning jamiyatga moslashuvini va o'zini hurmat qilish hissini oshiradi. Shuningdek, psixologik yondashuv o'smirlarning shaxs sifatida rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Individual maslahatlar, psixologik treninglar va interfaol metodlar yordamida ularning mustaqil fikrlash qobiliyati, muammolarni hal qilish va ijodiy yondashuv ko'nikmalari rivojlantiriladi. Psixologik yondashuv o'smirlarning ruhiy salomatligi va ijtimoiylashuvi uchun zarur bo'lib, pedagogik yondashuv bilan uyg'unlashganda shaxsni to'laqonli rivojlantirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAVSIYALAR

O'smir yoshdagilar ijtimoiylashuvi murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, unda pedagogik va psixologik yondashuvlarning uyg'unligi muhim ahamiyatga ega. Pedagogik yondashuvlar orqali o'smirlar jamiyat me'yorlari, axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy qoidalarni o'zlashtiradi, bilim va ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, psixologik yondashuvlar ularning ichki dunyosini tushunishga, hissiy va ijtimoiy qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu ikki yondashuvning uyg'un qo'llanilishi o'smirlarning shaxs sifatida barkamol rivojlanishini ta'minlaydi, ularni mustaqil fikrlashga, tengdoshlar bilan samarali muloqot qilishga va jamiyatga moslashishga tayyorlaydi. Shu bois, pedagoglar va psixologlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, zamonaviy va individual yondashuvlardan foydalanish ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Natijada, o'smirlik davrini muvaffaqiyatli o'tish, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish

va barkamol shaxs sifatida shakllanishga erishish uchun pedagogik va psixologik yondashuvlarning uyg'unligi dolzarb ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Hasanboyeva O. Pedagogika. – Toshkent: Fan, 2017. – 320 b.
3. Davletshin M.G. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 280 b.
4. G'oziyev E.G'. Yosh davrlar psixologiyasi. – Toshkent: Fan, 2018. – 256 b.
5. Abdurahmonov Q. Ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: 2020. – 210 b.
6. Rasulov S. O'smir shaxsini rivojlantirish metodlari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2016. – 198 b.
7. Tursunov A. Pedagogik psixologiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2019. – 305 b.